ДМИТРО МАКОГОН

ШКІЛЬНІ ОБРАЗКИ

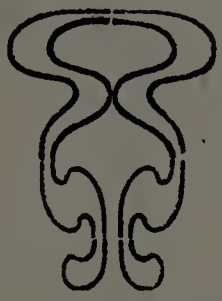

ВІННІПЕҐ, МАН., 1917
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

ДМИТРО МАКОГОН

ШКІЛЬНІ ОБРАЗКИ

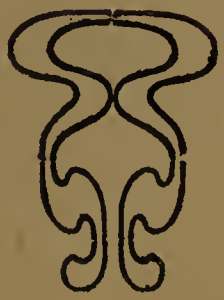

ВІННІПЕҐ, МАН., 1917

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА

LIBRARY
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

891.79
M2896
Os

ШКІЛЬНІ ОБРАЗКИ

На Память.

Тодор Косован, ученик четвертої кляси, був сином бідного зарібника. Батько його служив в посесора і з тої мізерної заслуженини тяжко вижившяв свою численну родину. Тодор був учеником середних здібностий і вельми супокійної вдачі. Учитель любив тихого, слухняного хлопця й помимо того, що він частенько запізняв ся до школи. Се спізнене було по части й оправдане. Хлопець носив що днини обід батькови, якого часами не заставав у стайні, тож мусїв підождати. В чім тут винен бідний хлопець? І учитель оправдував його в душі, а лиш „про людське око" напоминав хлопчину та рівночасно болїв над малим Тодором, дивлячи ся на його червоне, від бігу спочене лице.

Один лиш клопіт мав учитель з тим учеником: він рідко коли вивчив ся завданий стих на память. О кілько мога учитель улекшував дїтям сю роботу, бо був він того переконаня, що дїтям не повинно ся нїчого завдавати до дому. На те є школа, і в нїй мають дїти

не лиш учити ся, але й вивчити приписаний матеріял науковий. Одні лиш поезії мусїли дїти вже більше самі дома вчити ся. І дїти вчили ся. Рідко коли, крім Тодора Косована, найшла ся ще й друга дитина, щоб не навчила того, що було завдане. На те вже бідний Тодор! Кождий понеділок був для него страшним, фатальним днем.

От і тепер: сидить сумовитий, очи спустив на лавку і не гляне навіть на учителя.

— Ти знов не знаєш на память? — заговорив до него учитель.

— Лиш трохи знаю, — відповів по-тихо хлопець.

— Чомуж ти добре не навчив ся?

— Я не мав часу.

— А в неділю?

В неділю я заступав неня в дворі, бо вони ходили в село.

Таку відповідь чув учитель кождого понеділка.

— Сим разом вже тобі не дарую! — сказав учитель. — Лишиш ся сегодня по школї і будеш вчити ся.

Тодор не відповів ні слова. Приняв засуд спокійно, майже байдужно, подібно, як се роблять ноторичні пустії або лїнюхи, яким се ча стенько трафляє ся. Ся обставина звернула увагу учителя і він почав пильно обсервувати хлопця. Вже по короткім часї переконав ся учитель, що голова хлопця занята якимись важними думами, які не мають нїчого спільного

з наукою. Він сидить тихо, здає ся слухає і уважає, а поспитай його, не повторить навіть реченя, висказаного найблизшим сусїдом. Очи хлопця прибрали мелянхолїйний вигляд і уперто глядїли на шкільну грубу. Учитель потайно слїдив за кождим рухом, за кождим иншим виразом лиця малого Тодора і був того переконаня, що в душі його ученика криста лїзує ся якийсь плян, якась певна непоборима рішучість.

На коритари задзвонив дзвінок, наука скінчила ся. По молитві почали дїти збирати ся до мів. Учитель випровадив дїтий за шкільну бра му, а відтак завернув до шкільної кімнати, бо страх бажалось йому поговорити з хлопцем, пізнати його душу і ті тяжкі думи, які він снував сегодня.

Яке-ж здивованє огорнуло учителя, коли він, увійшовши до кляси, не застав там свого ученика. Хлопець відчинив вікно і втїк, не всти гши навіть примкнути його за собою. Сей випадок вразив немило учителя. Доси ще таке йому не трафляло ся. Навіть Андрусяк, найбільший збиточник і пустїй, не важив би ся щось подібного зробити.

Коли перейшло перше обуренє, почав учитель холодно застановляти ся над сим карігідним вчинком і дійшов до того висновку, що хлопець мусїв се вчинити.

На другий день застав учитель Тодора Ко сована як звичайно над книжкою. Сидїв тихенько в лавцї і читав сю поезію, за яку вчера мав

бути замкнений.

Почала ся наука. Учитель знова обсервував хлопця, часто питав його, а він за кождим разом давав вдоволяючу відповідь. Через цїлий час науки учитель і словом не згадував хлопцеви про його провину, що осмілило Тодора до того степени, що він, як і давнїйше, почав відтак знова глядїти в очи учителя своїм цїкавим, проникаючим зором.

По науцї всї дїти вийшли з лавок і станули парами.

Несміло вийшов і Тодор і став коло свого товариша.

Учитель приступив до Тодора і взяв його за руку.

— Ви, дїти, йдїть до дому, а ти Косован лиши ся зі мною: маю з тобою про щось говорити.

Хлопець спаленїв по вуха. Учитель запер шкільні двері.

— Чого ти, хлопче, вчера втїк зі школи?

— Прошу пана я вже вмію на память.

— Про се я тебе не питаю. Скажи менї, чому ти втїк через вікно?

— Я від дванайцятої години мав йти панську пшеницю полоти. Я кождої днини заробляю в пана десять крейцарів і даю неневи. А вчера був бим заробив лиш пять крейцарів, а неньо були би били.

— Чому лиш пять?

— Бо як котрий хлопець прийде трохи пі-

знїйше, то окоман дає вечером лиш пять крейцарів.

— А се красно зі школи вікном втїкати?

— Не красно.

— А нащо ти се робиш, коли видиш самий, що то не красно.

Хлопець розплакав ся.

— Прошу пана, я сего більше не зроблю. Най неньо і вбють на смерть, я більше втїкати не буду.

Учителеви закрутили ся в очах слези.

— А ти вмієш на память?

— Вмію.

— Ану, говори!

Хлопець віддеклямував як найкраще.

— Коли ти навчив ся?

— Вчера в ночи. Я мав свій крейцар і купив собі свічку. Як мама заснули, я пішов до хорім, засвітив собі свічку і навчив ся.

Сї слова зворушили учителя до глубини душі. Несвідомо цїлком інстинктовно сягнув він рукою до кишенї, вибрав дві коронї і дав їх хлопцеви.

— На, хлопче, се дарунок від мене, промовив мов опянїлий учитель.

Незвичайна радість блиснула на лици хлопця. Вхопив дві коронї і вихром полетїв до двора, до свого неня.

Похорон.

Була гарна весняна днина. На голубім, без хмарнім небі, низше панського лїса, стояло сонце і через відчинені вікна посилало свої золоті промінї до шкільної кімнати та освічувало ясні, веселі лиця шкільних дїтий. За столом сидїв учитель і говорив дїтям про шкідливість алькоголїчних напоїв. Дїти слухали уважно, видно, інтересували ся викладом.

Нараз задзвонили церковні дзвони. Звуки дзвонів воздушною филею несли ся по селу, заходили до шкільної кімнати, торгали дїточі серця, а на веселі безжурні лиця витискали пятно жалю і суму.

— Вже дзвонять Бадюкови... — прошепотїв один хлопець до свого сусїда.

—Бадюкови дзвонять... — загомонїли сумно дїти.

— Бадюк вже помер? —поспитав учитель.

— Помер!

— Коли?

— Сегодня рано!...

Николай Бадюк був найлїпшим учеником пятої кляси. Ходив пильно до школи і вчив ся як найкраще. Ще тому тиждень назад сидїв він ось тут з краю в третій лавцї здоровий, веселий, а сегодня дзвони розносять по селї сумну вість, що його вже нема між живими. Жалко стало учителеви молодого житя, що так неспо

дівано, мов та скошена цвітка, на віки попроща ло ся зі світом. Задумав ся учитель, задумались і шкільні дїти. А дзвони дзвонили і немилосерно торгали їхні збентежені серця.

Нараз хтось заковтав в шкільні двері. Учи тель вийшов з кляси. На коритари з сумними мокрими очима стояв простоволосий Петро Ба дюк.

— Помер ваш хлопець, Петре... — з щирим співчутєм промовив учитель.

— Помер, пане, помер... — киваючи голово ю простогнав бідний батько, заливаючись притім горячими слезами.

— Най з Богом спочиває!

— Дякувать вам, пане, за добре слово! Та я маю до вас просьбу: завтра в мене похорон, тож потрудїть ся з шкільними дїтьми і ви до мене, та відпровадьте його на цвинтар. Зробіть йому ту послїдну прислугу, бо він варта сего. Ой, варта, варта.... — заголосив Петро.

— Бог менї свідком, Петре, як рад би я вам із щирої душі се зробити, та щож, не можу, біг ме не можу! Ваш хлопець вмер на шкарлятину, а се заразлива хороба.

— Так, пане! То ви менї і моїй дитинї такий сором хочете зробити? То за то, що я вас у всїм слухаю? Я-ж вас мав за свого приятеля.

— Але-ж Петре, я вам і дальше буду приятелем, але розумійте мене, що сего не можу зробити. За се чекала би мене строга кара. Здає ся, що й школу замкнуть через смерть вашого хлопця.

— Що? через мою дитину хочете школу замкнути? А в мене що, яка холєра в хатї?

— Не холєра, але шкарлятина, а се є заразлива слабість. Можуть другі дїти набрати ся, а відтак, хто за се відповість?

— Я відповім!

— Не ви, але моя служба має за се відповісти!

— То ви таки не хочете йти?

— Не смію!

— Добре пане! Як ви боїте ся якоїсь там болі, так сидїть собі дома. Я собі самий дїтий спрошу, а ви абисьте відтак не банували на мене. Я добрий коли добрий, але як злий, то й дїдька не треба.

— А я вам раджу, Петре, не спрошувати дїтий, бо вас за се чекає кара.

— Кладїть „штроф" на мене, який самі хочете, — я заплачу. Продам парть свого сина і заплачу; йому вже моєї парти не треба.

Обурений на учителя, вийшов Петро на двір ідучи домів, забув він про своє тяжке горе, а роздумував тепер над тим, яким способом міг би він як найскорше пімстити ся на учителю, якого доси уважав за свого приятеля. Видно найшов вже спосіб, бо чоло його на хвилю розяснилось, а в кутках його уст заграла усміш ка вдоволеня.

— Дїти, — заговорив учитель увійшовши до кляси, — ви знаєте вже, що ваш добрий товариш, а мій найлпший ученик помер. Завтра його ховають. Годилоб ся нам віддати йому по

слїдну прислугу і піти на його похорон, коли-б не та обставина, що він, як ствердив се лїкар, помер на шкарлятину, заразливу слабість.

Дальше пояснював учитель, що то є зараза, в чім вона криє ся, говорив про бакцилї, а обговоривши все те докладно, остро заказав дїтям брати участь в похороні їх товариша, а то з огляду на небезпеку їх власного здоровля.

На другий день відбув ся похорон. Помимо заказу двірника зійшло ся майже цїле село на похорон до Бадюка, маючого і загально поважаного господаря. Прийшло також і кільканай цятеро шкільних дїтий, яким Бадюк приобіцяв дати по хусточцї і по 10 крейцарів. По похороні запросив Бадюк всїх людий до себе. Дїтий поклав він за осібний стіл і угощував їх горівкою.

— Пийте, дїти, пийте, за душу мого Кольця. Не дивіть ся на то, що ваш пан заборонив вам пити горівку. Не слухайте його! Горівка не тріло, нї, вона потїха і розрада наша.

— Він тому заказує пити, бо хоче пімститись на коршмареви за послїдні громадські вибори, — заговорив один господар, сторонник жидівської партії.

— Туди, туди воно йде, чесні людоньки, тай ви дїти, — залебедїв пяним голосом Бадюк. — Вже я знаю, який сей професор! Але я йому покажу! Коби до недїлї, я зараз випишу ся з читальнї...

— Сего вже не робіть, куме Петре, заговорив один з видїлових читальнї, — як маєте з

професором які рафунки, то можете і в читальні з ним порахувати ся.

— Вже я йому покажу! — викрикував Петро, не забуваючи при тім за своїх гостий. Бігав від стола до стола і всїх припрошував їсти і пити.

— Та бо ви, дїтоньки, не дрімайте! Пускай те порційку кружельцем, не соромте ся! Ну, Костику, а ти що?

— Не можу більше пити, бадіку!

— А Кольця ти любив?

— Любив!

— Як ти його любив, так випий за його душу.

І Костик-випив. Пішла порція дальше з рук до рук, дїти пили за душу свого товариша, а при тім, як старі, приговорювали.

— Адїт, людоньки добрі, тай ви гречні дїти, адїт, який сором зробив з моєї хати наш професор. Вчера говорив він дїтям, що в моїй хатї якісь хробачки в воздусї лїтають. Вони болу від мене розносять... Дивіть ся, люди, дивіть ся добре, бо може я не виджу, може мене вже заслїпило, дивіть ся, прошу вас, шукайте в мене тих хробачків, бо на то мете присягати. Я сего не лишу, я до суду його подам.

Всї люди дивили ся на стелю і обіцяли ся посвідчити Петрови, що в хатї хробачків не видко.

Сонце ховало ся за горб, надходив вечір. З хати Бадюка нїс ся тужливий спів. Співали старі, співали й дїти, обнявшись руками за шиї

і, як їх батьки, кивали в такт головами.

Асеред сего співу часто можна було чути Петрів голос:

— Я йому покажу! Я його навчу!...

Грішник.

Скінчила ся перерва. Дїти зайшли до кляси. За ними увійшов учитель. Чорнявий хлопчина із другої лавки підніс два пальці в гору. Знак, що має щось сказати.

— А що там? — поспитав його учитель.

— Прошу пана, Дьордїй Пустий і сегодня зїв менї хлїб.

Виновник, що сидїв біля чорнявого хлопця, спустив очи на лавку, а зеленяво-блїде його лице покрило ся легким румянцем.

— Ти зїв хлїб Вівчареви?

— Зїв! — відповів тихо Пустий, не підносячи своїх очий.

—Видиш, хлопче, який ти непоправний! Вчера обіцяв ти, що вже нїколи не будеш вибирати хлопцям хлїба, і я тобі подарував, не карав тебе, а сегодня ти зробив знов те саме.

— Прошу пана, я був голодний, — сказав кріз плач хлопчина.

— А чому ти не попросив його о букатку хлїба?

— Я просив, але він не хотів дати.

— Менї неньо казали, аби я нїкому не давав хлїба, — відповів скоро чорнявий.

— Як він взяв тобі хлїб? З торбини?

— Нї! Я вибрав хлїб, вкусив лиш два рази, а він хапнув від мене. Я до него, а він залїз під лавку тай зїв.

— Хлопцї так його копали ногами, а він не вилазив, аж доки весь хлїб не зїв — сказала одна дївчина.

— Пустий буде замкнений, — видав засуд учитель.

По науцї забрали ся дїти до дому. В другій лавцї сидїв хлопчина і плакав. По клясї проходжував ся учитель і роздумував над теперішним суспільним ладом і мертвим строгим законом, який так много людий пятнує знамям: злочинцї.

По часї приступив учитель до хлопця.

— Не будеш більше красти хлїба?

— Не буду.

— Йди до дому і не роби більше сего, бо то не красно.

Хлопчина пішов, а учителеви мимохіть прийшла на гадку церковна сповідь.

— Жалуєш своїх гріхів?

— Жалую.

— Обіцяєш поправити ся?

— Обіцяю.

— Розгрішаю тебе від всїх гріхів твоїх, — говорить тодї поважно священник, а рівночасно є того свідомий, що та сама людина, з ти-

ми самими що й тепер гріхами, за два-три місяці зявить ся знова при його сповідальници.

І знова та сама мертва форма.

І так без кінця...

Два Табори.

Наука роліґії. За столом сидить священик, підпер рукою голову і читає волоску ґазету, яку перед хвилею відобрав із почти. Дїти, користаючи з вільного часу, шепчуть собі тихенько. Часами декотре з них засміє ся, ховаючись при тім за плечі свого попередника.

Зложив священник ґазету, перейшов ся кілька разів по клясї і почав науку.

— Що ти є? — поспитав одного хлопця.

— Мужик! — звучала відповідь.

— Дурень ти! Не про то я питаю!

— Прошу я! Прошу я! прошу я! — закричали дїти, підносячи до гори свої ручки.

— Скажи нам ти!

— Я є волох!

— Чому?

— Бо я волоскої віри.

— А є ще яка віра?

— Є, унїяцька.

— Хто ту віру визнає?

— Русини.

— Красно! — похвалив його священник. — Се повинні ви всї знати. Ті люди, що мають такого пан-отця як я, належать до Волохів, а всї Русини мають пан-отця голеного. Хто вас, дїти, инакше вчить, то йому не вірте, бо він бреше.

До кінця години говорив священник на повисшу тему і тїшив ся, що дїти слухають і розуміють його кожде слово. Певний того, що його наука вкорінила ся вже в молоді дїточі душі, триюмфально виходив о. катехит із кляси.

Другого дня була наука історії. Учитель покінчив приписаний матеріял з австрійської історії і приступав до історії України, над якою гадав довше затриматись. Він бажав, щоб дїти докладно пізнали рідну бувальщину, бо тільки через те знанє скріпить ся їхня любов і привязанє до свого народу. Нїм приступив до властивої цїли, уважав за відповідне пояснити дїтям що то є народність взагалї, а з окрема народність українська.

— ... З того бачите — говорив по довшім викладї учитель, що в нашім селї жиють лиш самі Русини або Українцї....

— Прошу пана, пан-отець казали, що ми Волохи, бо ми волоскої віри! — вирвала ся одна дївчина.

Тут учитель приневолений був заговорити і про віроісповіданє і доказати прикладами, що релїгія й народність, се два окремішні понятя, які з собою не мають нїчого спільного.

В надії, що переконав дітий і перетягнув їх на свою сторону ,відчув учитель душевне задоволенє.

Тимчасом діти поділили ся на два ворожі собі табори. Одні признавали рацию пан-отцеви, другі учителеви. Часто н атолоці заводили розмову про свою народність, сперечали ся і завзято обстоювали при своїм. Оба табори тратили хиба тоді свій войовничий настрій, як находили ся разом в шкільній кімнатї. Тут вони або приміряли ся до обставин і підпирали ся взаїмно: перед учителем називали себе всї Русинами, перед пан-отцем Волохами.

І учитель і священик радїли душею, а хитрі малороси, вийшовши з школи, горячо сперечали ся далї.

Службовий Обовязок.

Заледви за молдавським горбом показало ся сонце, а вже хтось сильно заковтав у двері учителя. Учитель вийшов на двір. Під дверми стояла жінка недавно помершого халупника Мафтея Чабана.

— Що там скажете?

— Та прийшлам мельдувати вам, що свого Стефана не пішлю більше до школи, тай щобисьте мене на кару не подавали.

— Ваш хлопець слабий?

— Де там! пішов до служби.

— Що-ж ви робите, жінко? Та-ж він має ще три роки до школи ходити. Він вам певно того не заслужить, кілько ви заплатите кари.

— Защо я маю платити кару?

— Бо хлопця не посилаєте до школи.

— Так? А менї школа його годує? Беріть його вбирайте, годуйте, та, про мене, най до двайцять лїт ходить до школи. Я не маю відки на него старати. Він вже не дитина, най сам про себе дбає. Ади, хлопцеви минуло десять лїт, а ти його ще й тепер годуй, вбирай та посилай до школи. І що він з того має? Не гріх так дни марнувати? Най йде між людий і привчить ся робити, бо школа йому їсти не дасть.

— Але-ж, жінко, що ви пусте говорите? До школи він мусить ходити, инакше подам вас на кару. Се моя служба, я мушу.

А ви, пане маєте Бога в серцю? Де ваша совість? Мене, бідну вдовицю, карати? Чи ви не знаєте моїх достатків? Та я мамалиґи не маю в хатї, а тут ще двоє дрібних дїтий. Випишіть його зі школи, нащо він вам здав ся?

— Я сам не смію дїтий зі школи виписувати. Зробіть просьбу „до міста".

— Викиньте його, пане, самі, — налягала жінка, — я за дурно не хочу, кілько скажете, відроблю вам.

— Чуєте, що менї не можна! — сказав вже сердито учитель. — Робіть просьбу, а тимчасом посилайте хлопця до школи, бо буде зле.

Учитель пішов до хати.

— А бодай ся тобі болячка в горлї зробила! А то безвірок якийсь! — голосила дорогою жінка Напосїв ся ворог на мене тай на мою дитину. Скорше та школа западе ся, як я пішлю туди більше свою дитину.

Подавав учитель до кари. Коли довелось йому писати імя „Стефан Чабан", мимоволї задрожала йому рука, а та дрож, мов електрична струя, стрясла його цїлого.

— Кажуть люди, що хто належито сповняє свої обовязки, той нїколи не попадає в контраст із своєю совістю. Я сповнив свій обовязок службовий, а мою совість незмірним тягаром придавив докір: пощо ти, чоловіче, без серця і чутя, видав сю бідну вдовицю до кари?

Такі то гадки снував учитель, коли лагодив „Виказ" на почту.

Подвійна Кара.

Підчас науки, около 9-тої години, заковтав хтось в шкільні двері. Учитель вийшов на коритар. Перед ним стояв високий, плечистий мужик і з неутаєною ненавістю глядїв на учителя.

— Чосьте, пане, посилали за мною?

— Через вашого хлопця! Я собі з ним ради не можу дати.

— Ов! А то чому? То мій хлопець вже найгірший?

— Так, так, найгірший! Нїчого не вчить ся, в школї пустує, слухати мене не хоче і тим псує менї цїлу клясу.

—Добре робить! Не чіпайте ся його, як ріпяк кожуха. Що хто зробить, все він тай він! Ви других дїтий не видите!

— Так ви менї говорите?

— Так, пане, так! Як вам мій хлопець на завадї, то випишіть його зі школи і будете мати спокій. Тим би я гриз ся, що він вас не слухає! Мене мусить слухати, бо я його неньо, я його годую, а — ви?

— Загороднюк! Я вас в послїдне кличу до школи і раджу вам, не підмовляйте хлопця до злого, бо ви самі зле на тім вийдете.

— А я вам в послїдне кажу, не замикайте менї хлопця по школї, бо він вам всї шиби повибиває, а я за них платити не буду. То я вам мельдую, абисьте знали! Ади! З школи кримінал заводить!

Послїдні слова сказав вже на шкільних сходах. Тріснув фірткою і вийшов на дорогу. Учитель увійшов до кляси.

— Прошу пана, мене Загородник вдарив два рази в лице, — плачучи скаржив ся малий хлопчина, з червоними, палаючими щоками.

— Він казав на панову маму „посоромі", — скаржив другий хлопець.

— Я чув! І я! І я! — закричали дїти.

— Загородник, ходи сюди! — рішучим голосом приказав учитель.

Всї дїти звернули свої очи на Загородника. Він сидїв в лавцї, опер голову на руку та глумливо глядїв на учителя.

— Ходи сюди! Чуєш, чи нї?

Хлопець не рухав ся. Зїдливий усміх грав на його обличу. Учитель приступив до його лавки.

— Йди до таблицї!

— Або менї тут зле? — відказав зухвало хлопець.

Та відповідь ще більше роздратувала учителя. Він зловив хлопця за руку, а витягнувши на силу з лавки, потрутив його перед себе. Хлопець нароком паде на підлогу і розбиває собі ніс. Скоро потім зриває ся і обкровавлений, простоволосий біжить до дому.

Старий Загородник повіз сейчас хлопця до судового лїкаря. За кілька днїв покликано учителя до суду.

За „побитє" шкільної дитини засуджено учителя на три днї арешту або 30 корон кари. Місяць опісля, дістав учитель від шкільної власти писемну нагану.

Лїктура.

— А приходїть, дїти, завтра всї до школи, я вам знова щось цїкавого прочитаю, — сказав учитель, як дїти почали збирати ся домів.

Учитель, бачите, мав звичай прочитувати своїм школярам де-не-що із своєї бібліотеки. Вибирав цїкавї й легкі оповіданя а часами й поезії і читав їх дїтям. Звичайно раз в тиждень. Дїти дуже любили слухати, а учителя вельми се радувало, що його молода авдіторія, не те що інтересувалась читанєм, а, здавалось, проковтувала кождїське виголошене слово.

Як звичайно, так і тепер, на заповіджений день читаня дїти явили ся майже в комплєтї. На читанє призначував учитель завсїгди послїдну годину науки. Сим разом вибрав він Марка Вовчка „Горпину".

— Ось вам знов одно оповіданє з часів кріпацтва, — почав учитель. Більше не треба було пояснювати. Чим було кріпацтво для наших людий, дїти вже знали.

В клясї стало тихо-тихенько, очи дїтий звернені на учителя. А він сидить за столом, читає поволи і виразьно та перериває читанє лише тодї, як зайде потреба пояснити дїтям незнане їм слово.

Дїти слухають уважно, пильно слїдять акцію події і відчувають її своїми нїжними серцями. Враз із Горпиною радїють над малою

дитиною, обурюють ся на лютого пана, що від риває бідну маму від хорої дитини, а вже як дійшло оповіданє до того пункту, де Горпина, прийшовши з роботи, застає мертву свою малу одиначку, дїти посоловіли, похмурились, а слабші і не видержали: слези так і покапали на шкільну лавку.

Скінчилась година, учитель довів до кінця своє читанє. З якоюсь задумою опускали дїти шкільну кімнату. За дїтьми вийшов учитель. Коли бачить, в коритари в куточку стоїть хлопчина і плаче.

— Що тобі Скриптар?

— Я бою ся йти до дому, бо неньо казали лишити ся дома, а я втїк. Я хотїв чути, що пан будуть читати. Тепер бою ся йти до дому.

— Ходи зі мною! Я попрошу неня, аби тобі подарували.

Перейшли толоку і зблизили ся до хати. Ось вже і ворота. Учитель увійшов на подвіре. За ним ступав несміливо хлопець.

З хати вийшов старий Скриптар.

Не відповідаючи на поздоровленє, кинув ся старий до хлопця.

— А, ти „фарґало", ти шибенику якийсь, так ти мене слухаєш? Таж я через тебе сегодня до міста не їхав.

Вхопив хлопця за руку став окладати його кулаками. Учитель почав боронити бідного хлопця.

— Та лишіть дитину! За що його бєте?

— Мой, ступи ся від мене, бо я зараз... Ти менї опікун? Ади на него! Він якимись сторіями дїтий дурить. Я тобі дам таку „сторію", що до смерти меш памятати!...

Тимчасом хлопчина забіг до хати. Обиджений, обурений учитель подав ся до воріт. А старий кричав дальше:

— Ади шибеник, він професорів на мене приводить. Може-бись ще шандарів привів на свого неня. Я тобі дам професорів!..

Виломав гнучкий прут і пішов до хати.

Шкільні Повідомленя.

Надійшов 1 листопад, учитель роздав дїтям шкільні повідомленя. Одні з цїкавостию читали ноти з поодиноких предметів, другі вдоволено усміхали ся, инші знов, а таких було заледво кілька, насуплювали брови, гей би збирали ся на плач і мовби казали: до чорта менї сего! Коби я вже раз вийшов з тої чортівської школи.

— Коли принести повідомленя назад? — поспитали дїти учителя.

— Ви ті повідомленя дасьте вашим родичам і скажете їм, щоби прийшли в неділю враз з тими повідомленями до шкільної канцелярії до підпису, бо я такого повідомленя не приму. Кождий тато чи мама має в моїй присутно-

сти підписати ся. Памятайте, дїти, що так має бути, а не инакше.

Сим своїм рішучим приказом завів учитель новий порядок в своїй школї. До тепер завсїгди роздавано дїтям шкільні повідомленя і наказувано їм прочитати їх родичам. Учитель знав з переконаня, що майже жадна дитина не робила так, як її казано. Брала повідомленє, складала в книжку, дома чи в школї підписувала свого батька і на означений час назад віддавала.

— А читав ти його своїм родичам? — бувало питає учитель.

На се питанє мали дїти ріжні відповіди: то неня не було дома, то не хоче слухати, коли читати, то забув просити, а вже, як котра дитина дасть на се потверджуючу відповідь, тодї цїла кляса вибухає сміхом. Видно, самі дїти в то не вірять і сміють ся зі сміливого брехуна. Бодай так здавалось тодї учителеви. А він так бажав, щоб родичі дізнались про успіхи своїх дїтий у науцї. І по що я нераз, думав він, пишу отсї повідомленя, трачу час, коли з того нема і найменшого хісна? Тому то сим разом впав учитель на сю думку.

Прийдуть батьки з повідомленями до мене, міркував собі учитель, я їм прочитаю ноти, виясню все докладно, скажу кілько дитина не була в школї, промовлю до серця, вони то зрозуміють — і за одним замахом маю богато приклонників школи. Яка шкода, що я скорше так не почав, дорікав собі учитель.

Нетерпеливо очікував учитель неділї. По Богослуженю побачив він кільканайцятьох селян на шкільнім подвірю. Кождий з них тримав повідомленє в руках. Певний своєї побіди, вий шов до них урадований учитель.

—А, ви до підпису? Прошу до канцелярії.

— Що за підпис? — почали кричати люди.

— Хочете нас ймити, як рибу на вудку? Го-го, не такі ми дурні, як показуємо!

— Ади! Куда то йде! Йому унії захотїло ся! — кричали горячійші.

— Не дурно і сегодня говорили пан-отець на казаню, щоби ми не вірили професорам, бо вони до юнії нас тягнуть, — горлав лютий епітроп.

Збентежений і розчарований учитель стояв коло дверий, наче громом ражений. По часї аж прийшов до себе.

— Але-ж, люди, добрі, не вірте бріхням, ви маєте підписати се повідомленє на знак, що вам відомо, як ваші дїти в школї справують ся, Так каже закон.

— Не хочемо і не будемо підписувати! — кричали люди ще голоснїйше. — Нас вже раз здурили, а другий раз не дамо ся. Адїть, не забрав нам дїдич весь лїс громадський? А также казав нам, щоби ми підписали ся, що лишаємо право, а він лїс зверне. А що з того вийшло? Де наш лїс? А ви до унїятів хочете нас записати? Го-го, не такі ми дурні!

— Не вірте сему! — вговорював учитель,

— таж ваші дїти вже від кількох лїт підписують вас на сих паперах, а чому і доси нема юнії?

Ми за се нїчого не знаємо ! — говорили люди. — А впрочім, що дитина знає?

— Такий підпис невальорний. Е, тому їм треба нашого підпису! Ади, підписав своєю рукою, — і пропало.

За той час зійшло ся народу повне подвіре. Як не заходив коло людий учитель, як не вияснював їм, нїчого не помагало. Нїхто в жаден спосіб не хотїв не то підписати ся, але навіть і не почути, як його дитина в школї вчить ся. Люди пхали повідомленя учителеви в руки, а коли сей не хотїв приняти, всї як один зложили їх на камінні сходи і розійшли ся.

Довго стояв учитель на сходах, вдивляв ся на порозкидані повідомленя і роздумував над тим, що йому тепер почати.

Нема иншого виходу! говорив до себе учитель. Зберу ті папери і відошлю до повітової шкільної ради тай напишу, що така а така справа. Може вона найде тут який спосіб, бо я безрадний.

Того самого дня повандрували усї повідомленя до міста.

За тиждень покликано богато селян до старостава.

— Чому не хочете підписати повідомлень? — поспитав людий інспектор.

Люди відповіли на се таксамо, як і учителеви. А епітроп додав:

— Адїть, пане, позамикайте нас, порубайте, чи постріляйте, ми не підпишемо. На се ми мали сесію, і кождий з нас заприсяг стояти твердо при своїм.

Вийшов староста, вийшли й инші урядники, вговорюють людий, вияснюють, на що люди притакуючо кивають головами, тай тілько всего; до підпису жадного і воловодом не притягнеш..

Кличе інспектор по одному.

— Та я вже зрозумів, куди воно йде, і я би підписав, та щож: присяга. Не годить ся присягу ломити, самі ви знаєте.

Не довго потім, прийшли повідомленя назад до учителя. Анї одно з них не було під писане. Забрав їх учитель і поклав в шкільну шафу.

— Прочитайте їх своїм родичам і завтра принесїть.

— А неня можна підписати? — спитав один хлопець.

Всї дїти звернули свої цїкаві очи на учителя, чекаючи відповіди.

— Встати! Молити ся! — приказав учитель.

З великим поспіхом, як нїколи до тепер, випускав учитель дїтий із шкільної кімнати.

ЧИТАЙТЕ ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канадї.

Український Голос коштує на рік 2 доляри разом з книжочками вартости 1 доляра, які кождий передплатник дїстане **даром.**

Український Голос подає найбільше вістий з російської і австрійської України, дописий з житя Українців в Канадї і ріжних вістий з Канади.

В Українськім Голосї знайдете много наукових статий, оповідань, смішного і ріжної всячини.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нїм найлїпшого приятеля, з яким нїколи не розстанетесь

Предплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сеї часописї. Нехай не буде анї одної української хати в Канадї, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626, - WINNIPEG, MAN.

Льокаль редакції і адмінїстрації містить ся на

212-214 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.